

Svobodni glasovi.

Poučno-zabaven list za slovensko ljudstvo.

Štev. 6.

V Celji dne 1. marca 1898.

Leto I.

Moj zakon.

Poglej mi, veleum, v obraz:
Jaz, moč prirodna, to sem jaz.
A. Aškerc.

se mrtvo da je bilo, meniš mar,
Ko ti še nisi bil, ne praded tvoj,
Ko hip še svet sedanji ni bil star,
Na nebu ne odseval solnca soj,
Ko ni zorel nikjer ljubezni žar,
Iz ljudskih grl nikjer se oril poj?

Ti meniš, da je mrtvo bilo vse
Pred prvim časov dnev v vsemirju širnem,
Ko ni še bilo, kar oko uzre
Sedaj krog sé v svetovju neizmernem.
Ti meniš, ko noben cvetél ni cvet,
Po zraku še noben žgoleval ptič,
Ko ni še vstvarjen bil sedanji svet,
Da je tedaj bil vsemir prazen nič.
Ti meniš, da je vse ko ti le stvarstva plod
In iščeš tajno višjo moč tam kjer je ni.
Ne vidiš, da se kaže jasno ti povsod
In ne opaziš, da v svetovju vsem živi.

Da, čas brez žitja ljudskega je bil,
Čas brez ljubezni in brez njenih slastij,
Brez ljutih borb, brez grobov in gomil,
Brez teženj, upa, brez duševnih strastij.
Tak čas je bil, pač davno že . . .
Kdaj? Tega nihče živ ne ve.
A vsemir ni bil nikdar, nikdar grob.
Življenja moč je v svetu vedno klila
In davno pred začetkom svetskih dob
Je vladala že moja moč in sila.

I ti si bil in vse kar zreš okoli,
Vsa solnca, zvezde, lune — vsi svetovi.
Vsi oceani, reke, gore, doli
So bili, prej ko so se šтели dnovi.
Atomi neštevilni, razkropljeni
Po cvetovnem vesoljstvu neomejnem
Tedaj še niso bili oživljeni,
A tudi ne v mrtvilu breznadejnem.
Atomov milijone je gibala moja moč,
Ki danes še vrtil neštete vse svetove,

Ki razveljuje žitje, smrt, ki vstvarja dan
in noč
In vse preлива vsaki hip v oblike nove.

Od vekov večno moja moč živi,
In v svetu vse ravna,
Vse, kar je staro, ona pomladi
In smrti ne pozna.
Ne išči me izvén svetá,
Ne zidaj mi shrovišč
Moj dom je — glej — narava vsa,
Pojav moj: burje pišč.
Če urla v zraku ljut vihar
In gromu grom sledi,
V ognjeni streli moj se žar
Kot znamen zlat svetí.
In v morju, ki bičeva zid,
Peneč se, bobnajoč,
Oznanja vsaki val srdit
Neskončno mojo moč.
Če Vesna zaljša zemski svet,
Se trata zelení,
Ti priča vsak duhteči cvet,
Da moja moč živi.
Ko zjutraj solnce dan rodi,
Kot ogenj zažari
In nočne teme prepodi,
Svit moja moč slavi.
In ko večer razgrne mrak
Nad vtrujenoj zemljoj,
Ti slika pozlačen oblak
Prekrasen čudež moj.
Po noči svetlih zvezd nebroj,
Po zimi snežni prt,
Na travniku čebelic roj,
V dolini cvetni vrt,
Na vrhu gore večni led,
Na bregu skalni plaz
Oživlja moje moči sled
In pravi: To sem jaz.

Kar vidiš, vse je moje delo,
Ti sam le moj si sin;
Upirati se meni smelo
Je brezuspešen čin.
Ti stvor si moj.
Kar si, si le po meni . . .
A se ne boj!
Prost v žitju vse ukreni.
Kar ti storiš, to dela moja moč,
Ki v tebi žije, klije.
Ker vse se v meni krije,
Ki bitjem in svetovom sem obroč.
Vesoljnosti neskončne ti si del,
Tu moč drži te moja.
V življenju svojem bodi toraj smel,
Ne boj se nikdar boja.
Kar dušo imenuješ,
Je večna moja moč,
Kar misliš in kar snuješ
Vsak dan in vsako noč,
In vsako delo tvoje
In vsaka pot in gaz,
Gibanje le je moje,
Vse vodim, rávnam jaz.
Nad mene povzdigniti
Ne moreš se nikdar!
A z mánoј se boriti
Ne skušaj mi nikar.
Ne bodi pa boječen,
Iz prs preženi strah.
Z menoј vred ti si večen,
Kot v meni vsaki prah.
Ko še svetov ni bilo,
Je bil že celi svet

In nič ni izginilo
Nič v njega prišlo spet.
Ko »nadvodami glas« se le je slišal,
Sva bila tu že ti in jaz.
Vihar se mnog od ondaj je utišal,
Spremenil nama se obraz.
Kjer nekđaj bila je temina večna,
Električna ti danes luč sveti;
Kjer vladala nekđaj je sužnost ječna,
Svobodo danes prosti um slavi.
Atome vedno moja moč preliva,
Oblike nove daje vsem stvarēm;
Nevtrudno dela sila moja živa,
Naprej jaz v tem nepreneháje spem.

Naprej! Tako velevala zakon večni,
Ki s táboј in z menoј rávná.
Kdor okrepeča si z vedo um boječni,
Ta zakon moj in mene izpozna.

Naprej! Ti dēte moje večne moči!
Iz teme sem ti pozdignila svet,
I sebe iz duševne vzdigni noči;
Razženi meglo, s katero si odet.
Črvička malega te je rodila
Neskončna moč iz malega prahu,
Napredujoč je tebe odgojila,
Vzdignila do današnjega stanu.
In vedno višje moja moč te dviga,
Obzorje širi, jasni ti obraz.
Preteklost naj ti bo spominska knjiga,
Napredno pa mi vedno sledi gaz.
Bodočnost naj ti bode prva briga.
Naprej mi moraš — ker to terjam jaz.

E. K.

Požigalec.

Spisal poleg Berty-ja Ž. L. M.

„Vi pripoznate toraj, da ste mlin zažgali?“ vpraša predsednik.
„Moram, ker so me pri tem zasačili. Storil sem dobro, moj račun je poplačan.“

„Obtoženec, kaj menite s temi besedami?“ zagrozi mu predsednik.

„Menim, da je vse poplačano, poravnano.“

Strogi, prodorni pogledi sodnikov, ogrnjenih v črne talarje in radovedna množica prisotnih poslušalcev, ki si je nekako preusvojeno o njegovem hudo-delstvu v uho šepetala, uplašila ga je, in trmoglavo ponavljal je ravno izgo-vorjene besede.

Potem se vsede in opre komolce ob kolena, s srepim okom pa zre v jednomer v grčo pódnice pred seboj.

S tem je itak že slabi utis na sodnike še povečal.

„Vest ga peče“, mrmrajo porotniki med seboj, in resnično izgledal je kot človek, katerega tarejo hude dušne muke.

„Gospodje porotniki, vidite tedaj“ oglasil se je predsednik, „da obtoženec trdovratno molči.“

„In gospodje porotniki“, dostavljal je državni pravdnik, „bodo vedeli tako vedenje dostojno oceniti.“

Med tem je obtoženec v jednomer z divjim pogledom zrl v tla in le časih z glavo zmajal, kot da bi sedel kje pod kapom.

„Obtoženec“, nadaljeval je predsednik zaslišanje, „ste li oženjeni, koliko imate otrok?“

Za trenotek zdelo se je, kakor da bi se revež iz svoje letargije vzdramil. Zablistalo mu je oko, a samo za hip, potem pa je dejal zamolklim glasom: „Imel sem tri otročičke, mlade črviče, najstarejšemu bilo je komaj sedem let.“

„In ko ste zločinstvo izvršili, niste li zmislili na svojo deco, na sramoto, katera jo bo zadela?“

„Oh, otroci so mrtvi, gladú so pomrli!“

„Toraj vi kot oče pustili ste jih lakote pomreti? Gospodje porotniki, to dejstvo bodete uvaževali.“

Pri tej novi obtožbi, ktero je predsednik z mehanično zaspanim glasom izrazil, vzravnal se je drzno mož na obtožni klopi.

„Kako, j a z sem pustil moje otroke gladu pomreti? Očitajte mi raje, da sem jih lastnoročno umoril! Zakaj nisem dobil plačila? Žito, katero sem v mlinu zažgal, nasejal sem jaz. Zakaj se mi ni plačalo? Mlinar bil je očitno na kantu. Nasvetovali so mi, da naj se do kakšnega advokata obrnem. Storil sem to. Založil sem mu za stroške 15 goldinarjev, dal sem mu vso gotovino in še več — izposodil sem si bil še v ta namen. Zakaj pa nisem dobil plačila? Rekli so mi, da je mlin prevzel nov posestnik. Kaj to mene briga? Dobil je tisto žito, katero sem jaz nasejal!“

„Tolažili so me sicer — in pred vsemi moj zastopnik — da bom najbrže dobil plačilo, ali zavleklo se je brezvspešno.“

— „In otročičke doma je davil glad, da, moril jih je glad in ne jaz, glad jih je tudi umoril.“

„Čakal sem in čakal zastonj. Prebil, pretrpel sem vse, a ko sem videl uboge črvičke bede poginoti, takrat vzkripela mi je kri.“

„Ti si žito nasejal in požel, katero v mlinu leži“ vršelo mi je vedno po glavi.

„Ta misel me ni več zapustila“

„Bodi si, kar se je zgodilo, ne bo se več preobrnilo. Ljubljenci moji so mrtvi. Z menoj naj se zgodi, kar hoče, odrežite mi glavo, ako vam ljubo! To je moj zagovor!“

Ne da bi se mu utrnila tolažilna solza, vsedel se je zopet in vglobil v prejšnjo topomiselnost.

Kaj se je potem zgodilo? Glasovi so mu sicer na uho doneli, a pomena istih ni mogel razločiti.

Državni pravdnik predlagal je najvišjo odmero kazni, zagovornik pa je naglaševal olajševalne okoliščnosti.

Kaj so brigale reveža vse te formalitete?

Mislil je jedino na svoje uboge otročiče, katere je lakota ugonobila, katere pa bi ta mlin lahko leta in leta redil.

Vzdramili so ga iz težkih sanj in mu naznanili razsodbo, s katero je bil na 10 let težke ječe obsojen.

Skoraj brezzavestno odgovoril je uljudno:

„Hvala Vam, častiti gospodje!“

Sirota.

Spisal Tugomer.

 Bil je mrzel zimski dan. Sneg je gosto naletaval na ledena tla. Ob cesti so zmerzovalle črne vrane in dolgorepe srake, drzni vrabci pa so se podili v tolpah semtertja in poleteli pod bližnji kozolec hrane lačnemu želodčku iskat. Ulice so bile prazne, le redko se je prikazal kak človek na vežnem pragu, skrbno se je zavil v toplo odelo, da mu ostri mraz ne pride do živega in odhitel dalje. . . . Kako prijetno je v takem času v gorkeji sobi, ako tik tebe prasketa ogenj v peči in ti dobrodejno ogreva ude! Da prijetno in blagor ti je, ako sediš na toplem in nimaš skrbij za vsakdanji kruh, za bodoči dan, ako se kratkočasiš v razgretej sobi in brezbrizno gledaš skozi okno v snežni metež! Domača sreča te oveva, a ti je komaj čutiš, uprav za to, ker se ti v neskrajsani meri ponuja. Mogoče, da bi se ti vsaj za trenotek vžitek sladkega brezdelja zagrenil, ako bi pomislil, da med tem ko si ti tukaj mirno zlati čas kratiš, morda zdihuje in mre revna mati z detetom v naročaju v mrzli in vlažni sobici, ker nima nikogar, ki bi ji dal le grižljeja kruha in da bi jo rešil počasnega nezakrivljenega pogina! — —

* * *

Reven sprevod se je pomikal v tem času proti pokopališču. S črnim suknom pregrnjeno krsto so nesli štirje, v dolge plašče zaviti možje. Za njo je stopala mlada deklica. Vtrpli ročici držala je pod predpasnikom, kratko nje krilce je na mnogih krajih bilo zakrpano, premočeni čevljički raztrgani. Dasi se je zavijala v staro široko ruto, vendar je trepetala mrazu. Ali pa ni niti hude zime občutila in drhtela samo globoke tuge in žalosti? Iz objokanih očíj so se sipale lesketajoče solze in padale na ledena tla. — Počasi se je bližal sprevod pokopališču. Koncem istega bila je skopana globoka jama. Tu sem so prinesli nosilci krsto. Pristopil je duhovnik, govoril zamolklim glasom obredne molitve in brezčutno odšel, svest si, da je jeden dnevnih opravkov zadostno dovršil. Pristopili so pogrebci in spustili rakev v globočino, vrgli nekaj zmrzle prsti v jamo in se brzim korakom vrnili na svoj dom. Za temi začel je stari grobar jamo zasipavati. Gruča za gručo letela je na rakev v jamo in kmalu je bila zasuta. Mehanično je grobokop svoje orodje pobral in nekaj o brezplačnem delu mrmraje odkorakal, ne opazivši deklice, ki je ves čas slonela na bližnjem

trhlem križu in nepremično, srepo zrla na novo gomilo, v katerej sedaj njena dobra mamica počiva. Nič več ni jokala, le globok vzdih se ji je včasih izvil iz prsi in poletel proti nebu. — — — — —

Nastala je mrzla noč. Snežiti je ponehalo in na nebu so se jele prikazovati zvezdice, brlele so, tako tresoče, kot bi jih tudi zeblo. Mogočno pa je plavala med njimi kraljica noči — blede luna.

Tedaj pa se je spustil iz zračnih visočin na zemljo angelj smrti. Lahno je plaval proti pokopališču, spustil se na zemljo, vzdignil spečo siroto in jo odnesel seboj k dobri mamici. — — —

Častnik in prostak.

Gizdav kakor pavji rod
Po boulevardu smelo šeta,
Lahen in droban mu hod
Se med sabljico opleta.

Dviga mu čebelji stas
Časti misel nebotična,
Ko mu brčic mladi kras
Viha nežno roka lična.

„Čast nad vse!“ njegov mu stan
In „noblesse oblige“ velevala, —
Kaj od tebe pa vsak dan
Isti stan, prostak zahteva? . .

Tudi tebe car redi,
In opravo svojo dá ti, —
Nisi li vojak i ti,
In vojaki niso brati?

Siv se veteran smehlja,
In z resnobnim deje znakom:
„Kadar smrt čez plan divja,
Brati častnika s prostakom!“

„Ko nebal bo bojni grom,
Častnika bo dom proslavljal,
Ti pa jednorok in hrom
Tuje prage boš ostavljal!“

Ž. L. Mozirski.

Knjige družbe sv. Mohorja.

Spisal Alfa.

 Slovenskem je vladalo dolgo časa mnenje, da je naši kritiki dolžnost, hvaliti vse, kar se odeva v narodni plašč in imenuje slovensko. Sosebno v onih krogih, ki se zovejo napredne, je bil in je deloma še ta nazor merodajen. Bog obvaruj, da bi se izrekla nekoliko strožja sodba o literarnem proizvodu kakšnega pisatelja, kateri naglasuje svoje „narodno“ stališče, še bolj pa nas obvaruj kritike, katera bi ne bila pravi panegirik, o izdajah kakšne družbe s slovenskim imenom.

V „katoliškem“ taboru niso kritičari v tem oziru tako tesnosrčni. Oni so nevsmiljeno raztrgali dela odločno slovenskih pisateljev, ako niso ugajala njihovemu politično in versko strankarskemu stališču. Pri kritikovanju jih ni vodila nikdar narodnost, seveda tudi estetika ne. To določno dokazujejo kritike v blagopokojnem „Rimskem Katoliku“, v „Slovencu“, v „Katoliškem Obzorniku“ i. t. d. Jurčič je literarna ničla. Stritar je brez pomena za slovensko slovstvo. Gregorčič je storil najbolje, da je obmolknil, Aškerc je racijonalist in materialist. Govekar pohujšuje — tako se kritikuje po „katoliški.“ Hvali se pa vse

kar diši po klerikalizmu in tu se tudi napredni kritičarji ne predrznejo, porabiti nekoliko bolj odločne besede, kajti boje se, da bi s tem škodovali — Slovenstvu.

Čudno! S tem se li morda koristi Slovenstvu, da se nazadnjaški nazori v Slovencih širijo in utrjujejo, mesto da bi se našemu narodu povsod vcepljala ljubezen do prave svobode in napredka? Če že najdemo v naši literaturi kaj modernejšega, namenjeno je to le „višjim“ krogom, delavec in kmet naj se pa zadovoljita s tradicijonelno „duševno“ hrano, katera hvali na vse pretvege zadovoljnost in tolaži bedne s plačilom v nebesih.

Nič, tako se ne vzdaja narod za svobodo. Kdor prisoja slovstvu večjo nalogo, nego kratkočasenje, mora pač zahtevati, da dobi ljudstvo duševno hrano, ki mu služi tudi za poduk in ga sili, da — — razmišlja.

Ako pogledamo stvar s te strani, moramo pa že priznati, da so za poduk tudi načela merodajna in svobodno misleč človek bi moral smatrati za svojo dolžnost, da pospešuje tudi v literaturi svobodomiselna, napredna načela. Tacega duba po ne nahajamo v knjigah, katere je izdala družba sv. Mohorja koncem pretečenega leta, in vendar nismo čitali doslej po vseh slovenskih listih nič drugega o njih, kakor same hvalospeve.

Prepričani smo sicer, da nas bode zadelo zopet prokletstvo od izvestne strani, a naše delo se bode imenovalo terostratsko, vendar cenimo, da nam je dolžnost, da pojasnimo svoje stališče proti družbi sv. Mohorja in izrečemo svoje mnenje o njenih knjigah. V kratkem bodi povedano, da je družba slovenskemu narodu po našem globokem prepričanju veliko več škodovala, nega koristila. Kajti njena glavna, očitna naloga je ta, da širi klerikalni, pijetistični duh med slovenskim ljudstvom. Poglejmo le, kaj je za letošnje leto izdala:

1. Zgodbe sv. pisma.
2. Sveti rožni venec.
3. Boj za pravico.
4. Bolgarija in Srbija.
5. Poljedelstvo.
6. Koledar za leto 1898.

Mej šestimi knjigami toraj takoj dve, ki sta na prvi pogled že namenjene klerikalstvu. Pa tudi druge knjige, seosebno koledar, preveva bizantinsko klerikalni duh, katerega širi družba med več ko 70000 udov.

Pravi se, da je družba literarna. Oprostite, nam se dozdeva, da ni. Zakaj če pomislimo, da so skoraj vse njene knjige versko, bolj rekoč klerikalno tendencijozne, tedaj se pač lahko pravi, da je družbi le razširjanje klerikalizma namen, slovstvo pa le toliko sredstvo, ker se reakcionarni duh z njegovo pomočjo seosebno lahko razširja. Saj je že to jako čuden pojav, da se v Slovencih nemore prav nič vstanoviti brez svetnikov. Družba, ki trobi urbi et orbi, da jej je cilj: varovati Slovanstvo po obmejnih pokrajinah, mora biti sveta. Družba za ustanovljanje slovenskih šol mora imeti ime svetnikov. Kamor se ozremo, povsod se uklanja narodnost tem „svetim“ tendencam in tako zmaguje klerikalizem na vseh črtah, ker se mu radi „narodnosti“, radi Slovenstva nihče ne drzne vpreti. In vendar bi moralo biti jasno, da je tej duševni reak-

ciji Slovenstvu le plašč, s katerim se ogrinja, ker ve, da bode s tem vse domače nasprotnike storila nemogoče.

Priznavamo, da bi nam bila literarna družba, ki bi za razmerno nizko ceno dajala vsako leto toliko berila, kolikor ga daje celovška družba, v veliko korist. A glavno vprašanje vendar ni, koliko, temveč kakšnega berila dobe udje in v tem grmu ravno tiči zajec. Mi imamo vendar na Slovenskem še nekaj ljudij, ki niso klerikalni; a tudi oni molče in pomagajo direktno in indirektno, da se duševni atavizem nazadnjaštva pri nas še bolj učvrsti. Knjige družbe ki prinašajo jako malo res koristnega, romajo v narod, dobri, književni proizvodi pa vsled tega ne najdejo pota, vsa mogoča književna podjetja, od katerih je bilo mnogo pričakovati, smo videli propasti. Da bi bilo to koristno za narod ali za našo literaturo, je pač nemogoče trditi.

Dejali smo, da so izdaje Mohorjeve družbe tendenciozne. To samo po sebi ne bilo bi nič hudega, kajti modernega slovstva si pravzaprav ne moremo misliti brez tendence. A kdor izdaja take spise mora tudi dovoliti, da se ne govori samo o čisto umetniški vrednosti, temveč tudi o vsebini dotičnih izdaj, kolikor zadevajo tendenco. In ravno klerikalci se ne smejo pritožiti, ako se to stori, kajti prav oni so prvi jeli kričati in razgrajati o „pohujšljivosti“ modernih spisov. „Zgodbe svetega pisma“, katere piše dr. Lampe in „Sv. rožni venec“, navaden molitvenik, kateri je poslovenjen iz nemškega, smatra družba sama kot svojo glavno izdajo. Ali ni že s tem povedano, kakšen duh goji Mohorjeva družba? A gdu. dru. Lampetu in družbinemu odboru ne zadostuje, da slika narodu v resnici lepe pravljice starega testamenta kot direktno božjo istino, katere ne more niti veda omajati, temveč tudi to „sveto“ knjigo rabi v politične strankarske namene, da vzveličava klerikalizem in napada nasprotne politične stranke. Da je to naloga slovstva ali naloga sv. pisma, da se prispodablja v taki knjigi socijalna demokracija z Absalomom, je vprašanje, na katero more le pristen klerikalec odgovoriti: da. Družba, koja hoče izdajati knjige za ves narod, bi morala biti pač nekoliko bolj previdna, kajti ako napada v svojih spisih ogromen del naroda na tako podel način, ima ta del tudi pravico, odgovoriti. In družba naj si sama pripiše, ako povemo naše mnenje vzlic njenega „Slovenstva“ in njene „svetosti“ povsem določno. Proti razširjanju klerikalizma treba energično nastopati in to bomo tudi mi storili. — —

Jako zanimiva je za nas Bezenšekova knjiga „Bolgarija in Srbija.“ Onim ki jočitajo, priporočamo se posebno opis bojev med „fanarijoti“ t. j. grškimi duhovniki in krščanstvom. Ako beremo tam skoraj neverjetne stvari o duhovnikih grške cerkve, ki je vendar tudi kristijanska in katero bi papež tako rad zdrušol z rimsko-katoliško, morajo se vzbuditi v čitatelju jako čudne misli. Ravno tako kakor katoliški, trdijo tudi grško kristijanski duhovniki o sebi, da so namestniki božji in Kristovi in da mora biti vse dobro, kar store. Ako toraj katoličani druge kristijanske duhovnike v tako slabo luč postavljajo, da bi svoje lastne zveličali, tedaj se vsiljuje pač vsakomur vprašanje, niso li katoličani ravno tako ljudje kakor pravoslavni, ne verujejo li oboji v jednega Boga, nimajo li oboji jednake slabosti?

To knjigo, kakor pravimo, priporočamo onim, ki jo čitajo, prav toplo; čitajo naj jo pazno in naj to, kar je v njej tiskano, tudi presodijo.

„Poljedeljstvo“ je strokovna knjiga, katera bode kmetom dobro došla. Koledar pa kar mrgoli samega bizantinizma in klerikalstva. S kratka: trditev, da je družba sv. Mohorja narodno podjetje, je jako smela in popolnoma neresnična. Ona ni nič drugega, kakor navadna klerikalna postojanka, ki pač izdaje svoje spise v slovenskem jeziku, ki pa zato ne postane drugačna. Družba se pritožuje, da je izgubila v pretečenam letu 3687 udov in radi tega bitko joka. Mi pa pravimo: prav je. Našemu ljudstvu treba gotovo berila, več, mnogo več berila, a daje naj se mu res zdravo berilo, seznanja naj se ga z modernim slovstvom, poda naj se mu poučnih knjig, katere mu bodo koristile, ne pa same rožne vence in življenja svetnikov, kajti tercijalk možkega in ženskega spola imamo v Slovencih itak preveč.

Domovina-narod.

Piše —n —n.

IV.

Polom rimske svetovne države pomeni konec starega in začetek srednjega veka. Notranje uzroke strašnega prepada tega ogromnega cesarstva smo v kratkem navedli, sedaj si hočemo še nekoliko ogledati zunanji sunek, kateri je podrl znotraj že popolnoma izpodkopano in strohnelo poslopje. Bilo je to jeden največjih pojavov ljudske zgodovine, znan pod imenom selitev narodov.

Razkošno življenje v Rimu je bilo za obmejne narode jako privlačivno in nešteti Germani so vstopili v Rimsko službo, nadajoč se prijetnega uživanja pod znamenjem rimskega orla. Pozameznikom so sledila cela plemena, ne zmeneč se zato, da izdajajo s tem svojo domovino in svoj narod, proti kateremu so se morali večkrat za Rimljane boriti. Germanom je bil sploh pojem domovine v onih časih ravno tako tuj, kakor Slovanom. Še dolgo po propadu rimskega cesarstva so se ohranile pri Germanih komunistične oblike, nazvane Markgenossenschaften, kakor so bili tudi Slovani odločni kolektivist, pri katerih se je zadruga in občina v nekterih krajih celo do današnjega dneva ohranila. Pri takih narodih se je pač plemenski čut močno razvijal, ne pa domovinski. V onem času so imeli pa še Germani in Slovani dokaj nomadizma v sebi in že to je onemogočilo domovino.

Prostore, katere so zapustila germanska plemena, stopajoča v rimske službe in zasedajoča rimsko zemljišče, so zasedala druga plemena, v začetku majhna, potem pa vedno večja. Več ko tristo let so potovala tako razna plemena od severa proti jugu, od vzhoda proti zapadu, nekatere mirno zasedajoč zemljišča, katera so jim prepuščali Rimljani ali pa so jih našli prazna, drugi pa z mečem v roki, ropajoč in vsvajajoč. V severnih krajih so rogovilili Sasi in Normanci večinoma kot pirati, po jugu pa največ Goti. Namen vsem tem ekspedicijam je bil navaden rop, jedini nagib, ki je vodil ta plemena, je bila želja, da si prilaste dosti zemljišč, pa tudi drugovrstnega bogastva; ponavljalo se je to, kar

vidimo poprej že v rimski zgodovini in ravno tako pozneje pri drugih narodih. Bil se je boj za obstanek in kakor posamezniki, tako so skušali tudi večje skupine si pridobiti kar mogoče najugodnejših življenskih pogojev. V tej borbi, katera je bila seveda ravno tako barbarična, kakor večinoma ljudje, kateri so jo vodili, se je pokazala prava zverska narava človeka, kateri spoznava svojo prvo nalogo v tem, da živi, dalje pa da prijetno živi.

Vse te ekspedicije v prvih treh stoletjih po Kristusovem rojstvu so bile še razmerno male. Prava selitev narodov se je pa pričela v drugi polovici četrtega stoletja s prihodom divjih Hunov iz Azije v Evropo. Leta 372. so se pojavile njihove prve trume, prihajajoč iz Azije najbrže iz kitajskih krajev, v sedanji Rusiji. Kjer so se pokazali, je zavladala groza, katero je povzročila že njihova divja, grda pojava. Najprej so si podložili Alane, kateri so jim morali na daljni poti slediti, leto pozneje so naskočili državo vzhodnih Gotov, kateri so se po samomoru kralja Hermanrika podvrgli njihovi oblasti. Od tod so prodirali ubijajoč, ropajoč in požigajoč dalje in zasedli nižave na sedanjem Ogrskem, od koder so začeli vznemirjati zapadne Gote, kateri so se jim takoj umikali, pustošeč pred seboj, kar so našli. Kmalu se je gibal ves evropski jug in afrikanški sever, a ni dolgo trajalo, da se je začelo tudi po drugih krajih Evrope vse pomikati. Zapadni Goti so proti koncu četrtega stoletja najprej opustošili balkanski polotok, potem pa prestopili v Italijo, kamor so se napotila tudi razna plemena od Donave. Da se obranijo, so zbrali Rimljani vse svoje čete v Italiji. Napadalci so bili pobiti ter so se morali umakniti, a po zunanjih pokrajinah, v Galiji, Hispaniji, Afriki in Britaniki ni bilo več rimljanskih legij. Po teh krajih so se sedaj razlili tudi narodi, katerim je bila prva skrb, da so vzeli Rimljanom njihova zemljišča, ter ista razdelili med seboj.

Da so se na ta način različna plemena zelo izpremešala, je umevno. Žnjimi so se zmešali tudi jeziki in kultura, iz starih narodov so se porodili novi.

Med tem tudi Huni niso ostali mirni. Pod Atilom, katerega imenuje zgodovina »bič božji«, so uničili leta 437. burgundsko državo, kar se je v nemški literaturi do današnjega dneva ohranilo v Burgunder- in v Nibelungenliedu. Sedaj so morale tudi plemena od Rajne popotovati. Rimljanom je pretela že od njih velika nevarnost, v tem pa se je pomikal tudi Atila z ogromnimi trumami dalje, V Italiji je nastal pravi kaos. Leta 476. je uničil Odoaker z germanskimi čopori rimsko vlast, katera je bila itak le še navidezna; njemu so sledili vzhodni Goti, kmalo so bile vse zapadnorimske pokrajine izgubljene. Vsi slabi poskusi rimskih vladarjev, da rešijo državo, so bili brezuspešni. Hunska moč je bila le kratko trajna. Hitro, kakor so se pojavili, so tudi izginili. Leta 451. so izgubili velikansko bitko na katalonskem polju in s tem tudi svojo velikansko moč. Tri leta pozneje je umrl Atila, njegovi sinovi so se topli za dedščino in to priliko so porabila razna plemena, da se vzdignejo in pokončajo hunsko vladno.

Njihov pojav je bil efemeran, a njegove posledice so bile velikanske. Obližje Evrope, severne Afrike in zapadne Azije se je popolnoma izpremenilo. V barbaričnih bojih, katere je porodila selitev narodov, je propadla stara rimska država Karla Velicega, kojo so po vsem nepravo imenovali zapadno rimsko državo. V teh velikanskih zmešnjavah so izginili celi narodi; drugi so izgubili

svoj prvotni značaj, vse stare domovine so do cela propadle. Od vzhoda sem pa so prišli novi, do tedaj v zgodovini večinoma neznani narodi, kateri so si ustanovili v Evropi nove domovine. Največjo korist od selitve narodov je imelo kristijanstvo, ki je postalo gospodujoča vera v novih državah, katere so jo branile in širile z lepā in z grda. V selitvi narodov je zadobila Evropa krščanski značaj.

Mej narodi, ki so prišli v onih in še poznejših časih v nove postojbine, katere so deloma trajno, deloma pa le začasno zasedli, nahajamo Tartare in Avare, Turke, Madjare, na severu Normane, pred vsem pa Slované raznih plemen, katerim je bila dosojena poleg Romanov in Germanov najvažnejša uloga v Evropi. Od karpatskih gora so se razširili po sedanji Rusiji, skoraj po celi sedanji Nemčiji, po Panoniji in po balkanskem polotoku, posamezna plemena so zašla celo v Italijo in v sedanjo Švico in Tirolsko. V bojih za stanovanja in za ohranitev istih so nekatera plemena popolnoma propadla, od drugih nahajamo le še sledove, kakor n. pr. na Beneškem, v Lužici i. t. d., dočim si je večji del zagotovil obstanek in ustanovil različne države na severu, na vzhodu in na jugu Evrope.

Morda nikjer ne vidimo tako jasno, kako problematičen je pojem domovine, a kako važen pojem naroda, kakor ravno v zgodovini selitve narodov. Ogromne, velikanske države so propadle, ne jedna se ni mogla v onem groznem viharju ohraniti. Kakor so nekdaj postale, tako so tudi izginile. In tudi to se pokazuje določno, da ni imela domovina za njene posestnike nobenega drugega pojma, nego posest. Druga je bila pa z narodi. Res je: nekateri so popolnoma izginili, od Hunov n. pr. ne nahajamo v poznejši zgodovini nobenega sledu več. Večina njih se je izpremenila, izginila pa ni. In tu je značajno: prevladovali so oni narodi, kateri so imeli demokratične ustanove ter so bili svobodoljubni. Gotovo je, da je iz Rima v onem času demokratizem popolnoma izginil, svobodoumnosti ni bilo tam nobene več, drugače se ne bi bili mogli imperatorji z rimsko usodo tako igrati, kakor so se. Nasprotno pa so bili Germani tedaj čisto demokratičen narod in svoboda je pri njih še kaj veljala. Posamezna plemena, katera so jo izdala Rimljanom za denar ali pa za zemljišča, bi bila našla gotovo isto usodo, kakor Rimljani, da se ni pričelo prej ono velikansko gibanje v Evropi, katero jih je združilo z ostalimi germanskimi plemeni. In v tem boju so premagali demokratični Germani cezaristično suženjske Rimljane. Pri Turkih je cvetel despotizem. V začetku ga je izjednačil fanatizem, a trajnih uspehov niso mogli Osmani doseči; premagali so pač izprideno vzhodno rimsko državo, kar so dalje pridobili, so večinoma zopet izgubili. Huni, Avari in Tatari so bili vedno do skrajnosti podložni posameznikom, podobno je bilo pri Madjarib; vse kaže, da so imeli le vodje jedino odločilno besedo. Prvi so popolnoma propadli, drugi so sicer rešili košček zemlje v Panoniji, poskusi da proderejo dalje, so bili pa zaman. Glede Slovanov imamo jasne dokaze, da so bili demokratični. In oni so se silno razširili ter premagali mnogo močnejše nasprotnike. Videli bomo ravno pri Slovanih, da so razna plemena jela propadati, ko so se poslovala od demokratičnih načelā, dočim so se druga ohranila v stoletnem suženjstvu brez lastne domovine in končno vstala iz groba na novo narodno življenje.

Beležke.

Slovo od čitateljev. Z današnje številko prenehajo »Svobodni glasovi« izhajati. Želeli smo ustvariti slovenskemu delavskemu ljudstvu list, kateri bi mu naj kazal pot do višje o-mike in prosvede, ter mu širil duševno obzorje. Da se nam to ni posrečilo tako kakor bi bilo želeli, krivi so ozkosrčni odnošaji in reakcija, katera še žalibože vlada povsod po Slo-ven-skem. Mi smo primorani odložiti jedno orožje, a boj nadaljevali bomo tudi naprej, ne gledaje na levo in ne na desno. Znano nam je sicer: »Gegen Dummheit kämpfen selbst Götter vergebens«, a tudi slovenskemu ljudstvu bode zasijala zora svobode in napredka, in mu tudi mora zasijati. Za sedaj se zahvaljujemo vsem našim prijateljem in podpornikom za njihovo sodelovanje in podporo, ter jih prosimo tudi zanaprej njihove naklonjenosti.

Za uredništvo:

Rok Drogenik.

Nenravnost v slovenski nabožni književnosti. Slovenska književnost razvila se je komaj iz detinskih povelj. Kako bi pa tudi ne? Vsaj je doslej skoraj vsak duševni pojav, name-njen nižjim slojem naroda preveal reakcionarni klerikalni duh, kateremu je vse »nenravno« kar ni izvestnim krogom, kjer se to strašilo pestuje in neguje, po godi. Do sedaj se je v nas ljudstvo z jedino duševno hrano takozvanih molitvenikov in drugih nabožnih knjižur pitalo. Ne glede na to, da so ti proizvodi čestokrat v pravi »rovtaščini« pisani, zasledimo v njih mnogo več nesramnosti, kakor je hočejo nekterniki iztakniti v vseh slovenskih roma-nih in drugih spisih. Naša nepokvarjena deca mora sramežljivo oči pobesiti, ako v svoji naivni pobožnosti čita v svojem molitveniku reči, ki so naravnost pohujšljive. Tako n. pr. v molitveniku »Mašne in druge molitve« od Pintarja: »Ali si radovoljno imel nečiste misli, želje? Ali si bil sam kriv, da so te nečiste misli nadlegovale, ker svojih očij nisi brzdal, ker si nemarne pogovore poslušal, in slabe družčine zahajal? Ali si se pregrešil z nečistim govorjenjem, petjem, malanjem, poslušanjem, gledanjem, branjem, plesanjem, igranjem, obla-čenjem, znanjem, dotikovanjem?« To je vendar dovolj jasno rečeno! A to še ni vse. V molitveniku »Sveta nebesa« beremo pri »Izpraševanju vesti« ta le stavek: »Ali sem kaj ne-sramnega radovoljno mislil, želel, govoril, pel, gledal, poslušal, bral, malal, kazal, tipal, storil sam s seboj ali z drugimi?« V molitveniku: »Marija, zgodnja danica«, spisal J. Volčič, nahaja se med drugim tudi to le zelo »pobožno« navodilo: »Zoper šesto in deseto zapoved greši . . . Kdor iz gole poželjivosti znanje z drugim spolom sklepa in ga skrivaj, ali še celo po noči obiskuje. Kdor se djansko zoper sveto čistost pregreši, bodisi sam nad seboj, ali z drugim spolom, morebiti z zakonsko osebo, ali v bližnji zlahti, ali z osebo ki je Bogu sveto čistost obljubila. Kdor koga, zlasti nedolžnega, v nečisto dejanje prisili, ali celo neumno žival v svoje poželenje rabi« (!) V »Velikem katekizmu«, knjigi, katera je obligatorično vpeljana v vseh šolah, nahajajo se mesta, ob katerih mora zarudeti nedolžen obraz. Na str. 30. čitati je n. pr.: »Gospod mi je rekel: Moj sin si ti; danes sem te rodil. — Glejte, devica bo spočela in rodila sinu. . .« Str. 102: »Jaz pa Vam pravim, da vsak, kateri ženo pogleda, da jo poželj, je že prešestoval z njo v svojem srcu« Str. 182: »Ženi je Bog rekel: Pomnožil bom težave tvoje nosečnosti; v bolečinah bodeš rodila otroke. . . Takov poduk se podaja našim otrokom v šoli, iz katere bi najbrže učitelja iztirali, ako bi on razlagal te stvari. Otroci si morajo glavo tretji s celimi stranmi nerazumljivih stavkov katekizma, menda v »plemenitev duše in vspodbujajo pobožnosti.« Poglejmo h koncu še v jeden molitvenik in to je »Skrbi za dušo!« katerega je »za pobožne Slovence« spisal Karl Čigon, duhoven goriške nadškofije. Utis ka-teri napravi ta knjiga pri čitanju je tak, kakor da jo je pisal človek, kateri boleha na verski blaznosti. Zaradi pomanjkanja prostora ne navajamo »Izpraševanja vesti« v tej knjigi, katero je ravno tako drastično kakor v drugih prej navedenih, opuščamo, tudi druga jednaka mesta, katera bi mogla ugajati le umobolnim nikakor pa razsodnim, ljudem, marveč ponatisnemo tukaj iz strani 118 in 119 citirane knjige nastopni odstavek ne da bi prevzeli odgovornosti, ako pohlevne čitatelje smrtna zona prešine: »Strašno bodo tedaj pogubljeni rijuli(!) in z groznim preklinjevanjem vpili in tulili: »Prekleta ura, v kateri sem se rodil! Prekleta minuta, ko se je reklo, da sem na svet prišel. Prekleta duša moja, ki je le po slabem želela. Prekleti oče, ki me ni nikoli postrašoval! Prekleta mati, ki mi ni nikoli nič rekla! Prekleta tovaršija! Prekleta ta in ta oseba, ta ali ona hiša! Prekleti brjarij in tista ženska, ki me je v to zapeljala itd. — Poglej! ti nesramni klafač, kaj te čaka, po-glej ti razuzdanec, ki te nobena reč ne vkroti, poglej ti ostudni zapeljivec, kaj je za te tam v večnosti pripravljeno! Poglej ti plesalec, pijanec, tat, kaj vse te enkrat zadene! Ne uideš ne! — Poglej! ti nesramno dekle, ki mladenčce loviš, se ž njimi cukaš in po potih vlačiš, po-glej, kaj te čaka! tvoje obnašanje postavilo te bo na levice. Joj! kako boš ti vpilo in jokalo! Poglej ogenj, po katerem boš plesala, skakala, norela, ti nevkrotena plesalka. O le pleši, le pleši po brjarijih, hudič bo pa s tabo plesal po žrvjavi!« Dovolj za sedaj! S tako du-ševno hrano zalagajo slovenski duhovniki naše ljudstvo. Ako še omenim, da se nahaja v »Filoteji«, katero je izdala Družba sv. Mohora celó navodilo, kdaj naj zakonski izvršujejo — actus conjugalis, označil sem dovolj naše maziljence in njihove proizvode. Tako pišejo ljudje ki pripadajo klici, katera je hotela Gregorčiča križati in Aškerca duševno pobiti, ker so jej bile pesni teh veleumov — nenravne in pohujšljive!

R. Drogenik.

Vse dosedanje številke »Svobodnih glasov« se še dobivajo in sicer po znižani ceni

6 številčk skupaj za 40 kr.,

s poštino 3 kr. več.

Sodrug! sezite po njih!

Rok Drogenik v Celji.

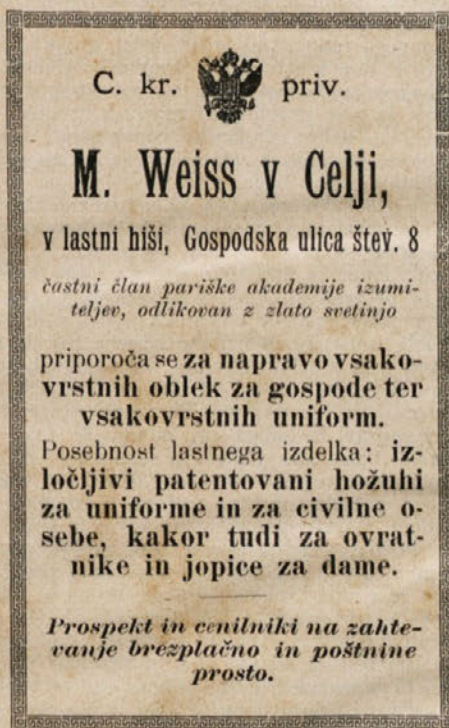
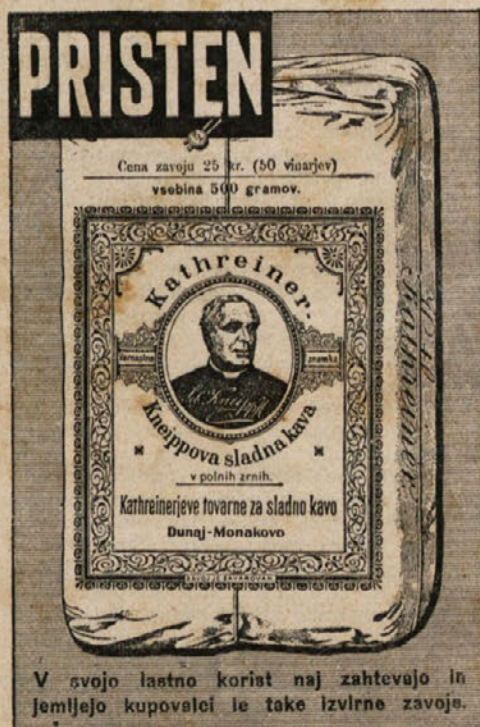
 Za vsebino oglasil ne prevzame uredništvo nobene odgovornosti.

Internacionalna

Dunaj I. korespondenčna asociacija Dunaj I.

Dopisovalna po vsem svetu razširjena družba v zabavo, za nabiralec, jezikoslovce, pisatelje, trgovce, častnike, uradnike, nabiralec pismenih znamk, skratka za vsakogar, kdor želi duševnega občevarja in zunanjih zvez. 2300 udov. Letnina 6 mark ali 3 gld. 60 kr. Prospekte in številke na ogled dopslje rade volje

„Icaea“, Dunaj I. Rauhensteingasse 10.

„Svobodni glasovi izhajajo po jedenkrat na mesec in stanejo za celo leto 1 gld 20 kr., za pol leta 60 kr. Posamezne številke po 10 kr. Naročnino in spise je pošiljati:

Uredništvu in upravnistvu „Svobodnih glasov“ v Celji.

Lastnik, izdajatelj in urednik **Rok Drogenik.**

Tiskal V. Blanke v Ptuj.

